

УДК 336.71

Світлана ГАНЗЮК
Ельміра КАГРАМАНЯН

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ КРЕДИТНОГО РЕЙТИНГУ БАНКІВ В УКРАЇНІ

Досліджено економічну сутність кредитного рейтингу банків. Систематизовано теоретичні положення щодо визначення рейтингу за різними ознаками відповідно до їх змісту. Уточнено сутність дефініції “рейтинг банку”. Визначено основні уповноважені міжнародні та національні рейтингові агентства. Досліджено вітчизняні базові підходи до присвоєння кредитних рейтингів банкам. Проаналізовано кредитний рейтинг українських банків.

Ключові слова: рейтинг, кредитний рейтинг, експертна оцінка, банківська діяльність, рейтингові агентства.

Светлана ГАНЗЮК, Эльмира КАГРАМАНЯН

Теоретические и практические аспекты определения кредитного рейтинга банков в Украине

Исследована экономическая сущность кредитного рейтинга банков. Систематизированы теоретические положения по определению рейтинга по разным признакам в соответствии с их смыслом. Уточнена сущность дефиниции “рейтинг банка”. Определены основные уполномоченные международные и национальные рейтинговые агентства. Исследованы отечественные базовые подходы к присвоению кредитных рейтингов банкам. Проанализирован кредитный рейтинг украинских банков.

Ключевые слова: рейтинг, кредитный рейтинг, экспертная оценка, банковская деятельность, рейтинговые агентства.

Svitlana GANZIUK, Elmira KAHRAMANIAN

Theoretical and practical aspects of determining the credit rating of banks in Ukraine

Introduction. *The developed financial market implies the existence of a common system of classification of financial institutions by categories of reliability. Ratingscore allows the client to identify the bank in which it is safe to invest, and partners of the banking institutions inside the interbank market. Accordingly, issues of clarification of the essence of the Bank's credit rating, the study of the theoretical peculiarities of its definition and practical aspects of its application in Ukraine become of particular urgency and importance.*

Purpose. *The purpose of the article is to study the essence of the rating and credit rating of the bank and the analysis of the state of development of the national rating assessment of banks activity in Ukraine.*

Results. *The economic essence of the credit rating of banks is investigated. The theoretical positions on rating according to different characteristics according to their content (assessment, characteristic, system, indicator, method, installation, process, distribution, tool, forecast) are systematized. The essence of the definition of "bank rating" is specified. The main authorized national rating agencies are identified. The domestic basic approaches to assigning credit ratings to banks are investigated. The credit rating of domestic banks of Ukraine is analyzed.*

Conclusions. *Credit rating is the main source of information for clients and investors, on the basis of which the choice of the bank is made for investing clients' funds and formulating strategic goals and tasks of development of the banks themselves. There are various methodological approaches to determining the essence of the bank's credit rating, its analysis and evaluation. Modern rating assessments should be adapted for Ukrainian banks and correspond to the real financial situation of a banking institution. Prospects for further research are the development of alternative methods of assessing the activities of banks, which would have been noticed, first of all, by the simplicity of calculations, and the results of which would be available to a wide range of consumers.*

Keywords: *rating, credit rating, expert review, banking, rating agencies.*

JEL Classification: C13, G20, G21.

Постановка проблеми. Обираючи банк для вкладення заощаджень, потенційні вкладники здебільшого орієнтуються на процентні ставки банку та не звертають уваги на його фінансовий стан. Причиною цього є, насамперед, невміння вкладника правильно оцінити рівень кредитоспроможності банку на основі публічних даних. Оскільки розвинений фінансовий ринок передбачає наявність загальноприйнятої системи класифікації фінансових установ за категоріями надійності, українські банки все активніше використовують такий інструмент, як кредитний рейтинг. Рейтинг надійності банківських вкладів дає змогу потенційним вкладникам здійснити відбір найнадійніших банків і прийняти рішення щодо доцільності розміщення коштів у банку. Приведення рейтингової оцінки у відповідність до реального фінансового стану банківської установи є важливим завданням, яке стоїть перед спеціалізованими рейтинговими агентствами, діяльність

яких спрямована на усунення інформаційної асиметрії між банками та клієнтами. Отже, особливої актуальності та важливості набувають питання з'ясування сутності кредитного рейтингу банку, дослідження теоретичних особливостей його визначення та практичних аспектів застосування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато уваги науковці приділяють дослідженню проблеми визначення рейтингу банків, серед них: Г. Азаренкова, М. Афанасенко, О. Афанасєва, О. Бєлєнкова, Г. Бортніков, І. Боярко, Л. Гриценко, Н. Дехтяр, А. Єпіфанов, Т. Журавель, Н. Зачосова, Ю. Лернер, Ю. Логвиненко, Б. Самородов, С. Корнієнко, В. Кравець, О. Кравець, О. Лаврушин, О. Любіч, П. Матвієнко, Т. Мельник, Л. Могиліна, Г. Перерва, М. Ребрик, Р. Тиркало, Н. Турчин, Л. Ходос, І. Школьник, В. Шпачук, та ін. Незважаючи на велику кількість напрацювань з цієї проблематики, питання сутності кредитного рейтингу банків, стану

розвитку системи національного рейтингового оцінювання діяльності банків в складних економічних умовах залишаються, на наш погляд, малодослідженими.

Метою статті є дослідження сутності рейтингу та кредитного рейтингу банків, аналіз стану розвитку системи національного рейтингового оцінювання діяльності банків, особливостей складання кредитних рейтингів банків в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному світі сфери використання рейтингових оцінок дуже різноманітні: психологія, соціологія, політика, економіка та ін. Рейтинг широко використовується для оцінки популярності, авторитету особи, групи, організації, їх діяльності, програм, планів, політики в певний час і виводиться на основі підсумків голосування, соціологічного опитування, анкет [1, с. 56]. Але найбільшого свого розвитку рейтингові оцінки одержали саме в банківській сфері.

Рейтингова оцінка діяльності банків є відносно новим продуктом банківської справи на ринку економічної і статистичної інформації, але необхідним для підвищення ефективності їх діяльності. Останнім часом в Україні істотно зросло значення рейтингових агентств, які зайняли важливе місце на фінансовому ринку у світі. Ні держава, ні її регіональна адміністрація, промислове підприємство, банк, ні інші інституції не можуть отримати міжнародні кредити без оцінки їх діяльності рейтинговими агентствами.

Термін "рейтинг" походить від англійського слова *to rate* – "оцінювати". Відповідно, поняття "рейтинг" перекладається як "ранг, оцінка" [2, с. 129]. Американський варіант перекладу: "відмітка; стан; розряд, клас". Очевидно, що цей термін походить від латинського "*ratio*", що означає "розрахунок; відношення; розум; міркування". Таким чином, рейтинг припускає твердження

думки, можливість співвідношення і віднесення до того або іншого класу, розряду, категорії об'єкта рейтингу на підставі попередніх розрахунків [1, с. 56]. В Універсальному словнику економічних термінів [3] подано такі визначення рейтингу:

- 1) рейтинг – незалежна оцінка якості боргів компанії;
- 2) рейтинг – показник ступеня ризику надання кредиту тим чи іншим фірмам чи приватним особам, що дає можливість зробити висновок про доцільність встановлення з ними ділових зв'язків та видачі позик (кредитний рейтинг).

Значна кількість людей, які користуються продуктами рейтингових компаній, привносять терміни "рейтингу" та "ренкінгу", тому що рейтингові оцінки привласнюються об'єктам оцінювання для того, щоб скласти відповідні ренкінги. У своєму авторефераті Ю.Л. Логвиненко [4, с. 7] зазначає, що ренкінг – це список об'єктів (банків тощо), розміщених в єдиному переліку і проранжованих за встановленою ознакою (одно- або багатовимірною), яка відображає результативність функціонування об'єктів, охоплених цим списком. На відміну від рейтингу, що складається на основі складної та громіздкої методики, ренкінг – це база даних для отримання варіантів ранжування вихідного списку.

Російський вчений-економіст А.М. Кармінський, який досліджує методологію складання банківських рейтингів, більш схильється до такого трактування дефініції: рейтинг – це комплексна оцінка стану суб'єкта господарювання, що дає змогу віднести його до певного класу або категорії [5]. Цікавим є визначення М.В. Афанасенко: рейтинг – це комплексна порівняльна оцінка діяльності економічної системи з метою прийняття управлінських рішень, що базується на даних фінансової звітності та експертних оцінках. Таке уточнення,

по-перше, характеризує рейтинг і як метод управління, і як його мету; по-друге, відображає всеохоплюючий характер цього виду оцінки [6, с. 75]. В праці [7] кредитний рейтинг пропонують розуміти як висновок не тільки про спроможність, а й про готовність позичальника своєчасно сплачувати зобов'язання, що свідчить про його кредитоспроможність.

В Законі України “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” зазначено, що кредитний рейтинг – це умовний вираз кредитоспроможності об'єкта рейтингування загалом та/або його окремого боргового зобов'язання за Національною шкалою кредитних рейтингів [8].

Далі проаналізуємо праці деяких вітчизняних і закордонних авторів, в яких застосовуються певні ознаки для визначення змісту рейтингу, такі як: оцінка, характеристика, система, показник, метод, встановлення, процес, розподілення, інструмент, прогноз. Розглянемо кожний з показників окремо:

1. Оцінка:

- комплексна оцінка стану суб'єкта, що дає змогу віднести його до певного класу або категорії [5, с. 8];
- оцінка тих або інших аспектів діяльності досліджуваної економічної системи за фіксованою шкалою [9, с. 41; 10, с. 458];
- узагальнююча порівняльна оцінка фінансового стану комерційних банків та їх ранжування за певними критеріями [11, с. 567; 12, с. 502];
- оцінка, віднесення до класу, розряду чи категорії [13, с. 771];
- оцінка значущості, масштабності, важливості фірми, банку [14, с. 541].

2. Характеристика:

- комплексна характеристика економічної системи згідно з певною шкалою,

де значення рейтингу – елемент лінійно впорядкованої множини [9, с. 5].

3. Система:

- система порівняльної оцінки з метою визначення місця підприємства згідно з підсумковим значенням інтегрального показника, який комплексно характеризує інвестиційну привабливість та платоспроможність в різних сферах діяльності, області, регіоні, країні та базується на даних офіційної звітності [15, с. 59];
- система оцінки діяльності банків, яка базується на порівнянні фінансових показників роботи та даних балансу різних банків [16, с. 835].

4. Показник:

- показник оцінки діяльності, популярності, авторитету якоїсь особи, організації, групи, програм у певний час, що визначається соціологічним опитуванням, голосуванням тощо і визначається місцем, яке вони посідають серед собі подібних [17, с. 1210];
- відносний показник надійності ділового партнера, банку, страхової компанії тощо [17, с. 1210];
- показник, що характеризує кредитоспроможність компанії [18, с. 541].

5. Метод:

- метод порівняльної оцінки діяльності кількох банків [19, с. 198].

6. Встановлення:

- встановлення узагальнюючої оцінки фінансового стану банку за стандартизованою системою показників, що дає змогу розглядати усі банки з єдиного погляду [19, с. 312].

7. Процес:

- процес кількісного вимірювання чи оцінки, що дають змогу порівняти певну виміряну кількість чи вартість з критерієм чи стандартом певного класу, розряду або рангу [20, с. 171].

8. Розподілення:

- розподілення об'єктів за відокремленими ознаками [16, с. 835].

9. Інструмент:

- інструмент, що призначений для порівняльного аналізу динамічно розвинених систем [14, с. 145].

10. Прогноз:

- експертний прогноз, що, відповідно до аналізу базових даних за попередні 3-5 років, розробляється на перспективу такої ж тривалості з урахуванням політичних, правових, регулятивних, інфляційного, валютного та інших ризиків, циклічності розвитку господарства та специфіки його впливу на різних емітентів, різного роду галузевих та регіональних особливостей середовища їх функціонування, власної своєрідності кожного та його положення на ринку, кредитної історії фірми тощо [21, с. 455].

Таке розмаїття нерівнозначних ознак визначення рейтингу свідчить про те, що вчені не дійшли єдиного висновку стосовно змісту категорії. Разом з тим важливо, на наш погляд, звернути увагу на те, що поняття “рейтинг” може набувати іншого сенсу залежно від того, для чого використовується рейтинг.

У сучасних складних соціально-економічних умовах розвитку економіки країни значення рейтингових агентств як інститутів вирішення проблем інформаційної асиметрії зростає. Інвестори та кредиторі стали вимогливіші до якості незалежної й адекватної ризикам оцінки фінансової стійкості й кредитоспроможності компаній, банків і країн у цілому. За таких умов головними вимогами людей, що користуються рейтинговою інформацією, є:

- прозорість форми привласнення рейтингу;

- зрозумілість способів оплати та встановлення розміру ціни за надання рейтингових послуг;

- прозорість методології рейтингування.

Забезпечення цих головних вимог користувачів дає змогу розраховувати на їхню довіру до банківських рейтингів.

Основною метою кредитних рейтингів є збільшення прозорості ринку і, як наслідок, підвищення його ефективності за допомогою [22, с. 62]:

- спрощення порівняння кредитних ризиків на ринку боргових цінних паперів для інвесторів;
- формування адекватної репутації на ринку з метою зниження вартості запозичення – для емітентів;
- негласного делегування повноважень щодо регулювання ринку цінних паперів – з боку регулюючих органів.

В банківській діяльності кредитні рейтинги є одним з основних джерел інформації як для вкладників, так і для кредиторів. Завдяки кредитним рейтингам здійснюється формування стратегічних цілей та завдань розвитку банків з урахуванням рівня кредитного та інвестиційного ризику як фінансово-кредитної установи, так і окремих фінансових операцій при наданні послуг суб'єктам господарювання.

Отже, рейтинг є дуже важливим зовнішнім чинником. Він впливає на оцінку ділової репутації банку всіма зацікавленими особами. Слід зауважити, що рейтинг не є абсолютною “гарантією” від ризиків.

Проведений аналіз дослідження сутності рейтингу надає можливість визначити рейтинг банку як комплексну порівняльну оцінку діяльності банківських установ для того, щоб приймати управлінські рішення стосовно майбутніх вкладень, які базуються на даних фінансової звітності та експертних оцінках. Таке визначення, на наш погляд, характеризує

рейтинг і як метод управління, і як його мету, а також відображає всеосяжний характер цього виду оцінки. Відмінність уточнення полягає у:

- розкритті мети створення рейтингу: категорія розглядається як невід’ємний елемент процесу управління;
- виокремленні експертної складової у процесі створення рейтингів, оскільки виключно фінансових показників недостатньо для ефективного використання рейтингових методик.

Багато теоретиків і практиків приділяють значну увагу аналізу та оцінці діяльності суб’єктів господарювання на предмет визначення їх кредитного рейтингу. У своїх працях автори висвітлюють різні підходи до оцінки діяльності як підприємств, так і банків. Так, наприклад, в роботі [23] здійснюється аналіз методик оцінки фінансового стану домогосподарств, банківських установ на предмет їх кредитоспроможності та висвітлюються загальні відомості щодо існуючих закордонних методик. На думку Н.В. Зачосова, для запровадження дієвої методики присвоєння рейтингів банкам необхідно використовувати досвід лише надійних рейтингових агентств з доброю репутацією [24]. У світі існує більше 130 рейтингових агентств. Вони умовно, залежно від ступеня присутності в інших країнах, поділені на три категорії: міжнародні, регіональні та національні.

Сьогодні на світовому ринку існують три загальновизнані міжнародні рейтингові агентства: Moody’s, Standard & Poor’s (S&P), Fitch.

Українськими рейтинговими агентствами, безумовно, є такі, що включені Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР, в минулому – Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР)) до Державного реєстру уповноважених рейтингових

агентств. Нині до уповноважених рейтингових агентств, що включені до Державного реєстру уповноважених рейтингових агентств, належать 5 установ [25]:

1. ТОВ “Рейтингове агентство “ІВІ – Рейтинг”;
2. ТОВ “Рюрик”;
3. ТОВ “Рейтингове агентство “Експерт – Рейтинг”.
4. ТОВ “Рейтингове агентство “Кредит – Рейтинг”.
5. ТОВ “Рейтингове агентство “Стандарт – Рейтинг”.

В табл. 1 представлено кредитний рейтинг українських банків за Національною рейтинговою оцінкою.

Так, серед 10 найбільших банків найвищий кредитний рейтинг мають АТ “УкрСиббанк” та АТ “Райффазен Банк Аваль”. Їх кредитний рейтинг має значення “uaAAA”, що означає найвищу кредитоспроможність. Слідом за ними з кредитним рейтингом “uaAA”, тобто з дуже високою кредитоспроможністю, йдуть АБ “УкрГазБанк”, ПАТ КБ “ПриватБанк” та ПАТ “Пумб”. АБ “Південний”, ПАТ “Банк Кредит Дніпро” та АТ “ОТП БАНК” мають високу кредитоспроможність. АТ “Місто Банк” має кредитний рейтинг на рівні “uaBB” – кредитоспроможність банку є дуже низькою.

В Україні існують два базових підходи до присвоєння кредитних рейтингів банкам: за величиною чистого капіталу та на основі коефіцієнтного аналізу [31].

Чистий капітал розраховується як різниця між експертною оцінкою вартості активів банку та балансовою вартістю його зобов’язань. Якщо чистий капітал має від’ємне значення, то банк є некредитоспроможним. Недоліком цього підходу є залежність від якості оцінки вартості активів банку експертами [31].

Підхід на основі коефіцієнтного аналізу передбачає розрахунок синтетичного індексу кредитного рейтингу банку на осно-

Кредитний рейтинг найбільших банків України, за оцінкою національних рейтингових агентств, станом на 20.02.2018 р.

№, з/п	Назва банку	Рейтинг	Дата присвоєння /оновлення рейтингу	Рейтингове агентство
1	АБ "УкрГазБанк"	uaAA+	23.11.2017	"РЮРИК" [26]
2	АБ "Південний"	uaA+	29.09.2017	ТОВ "Кредит-Рейтинг" [27]
3	АТ "ОТП БАНК"	uaA+	15.12.2017	ТОВ "Кредит-Рейтинг"[27]
4	АТ "УкрСиббанк"	uaAAA	08.07.2014	ТОВ "Рейтингове агентство "Експерт – Рейтинг" [28]
5	АТ "Райффайзен Банк Аваль"	uaAAA	29.05.2014	ТОВ "Рейтингове агентство "Стандарт-Рейтинг" [29]
6	ПАТ "Банк Кредит Дніпро"	uaA-	15.12.2017	ТОВ "Рейтингове агентство "ІВІ – Рейтинг" [30]
7	ПАТ КБ "ПриватБанк"	uaAA	29.12.2016	ТОВ "Рейтингове агентство "Стандарт-Рейтинг" [29]
8	ПАТ "Пумб"	uaAA-	21.09.2017	ТОВ "Кредит-Рейтинг" [27]
9	ПАТ "Юнекс Банк"	uaBBB	29.11.2017	ТОВ "Рейтингове агентство "ІВІ – Рейтинг" [30]
10	АТ "Місто Банк"	uaBB	26.12.2017	ТОВ "Кредит-Рейтинг" [27]

ві узагальнення системи коефіцієнтів його фінансового стану з урахуванням рівня їх вагомості[31]. Синтетичний індекс розраховується за формулою 1:

$$SC = \sum_{i=1}^N (a_i * K_i), \quad (1)$$

де SC – синтетичний індекс;

a_i – ваговий коефіцієнт i -го показника ($\sum a_i = 1$);

K_i – i -й фінансовий коефіцієнт;

N – загальна кількість показників.

Слід зазначити, що цей індекс може вивчатися на підставі використання фактичних значень фінансових коефіцієнтів, або їх стандартизованих значень, або інтерпретації значень коефіцієнтів у бальну оцінку.

Однак ці підходи не є єдиними у визначенні кредитного рейтингу банку. Можливо визначити кредитний рейтинг банків на основі оцінки необхідних резервів на покриття кредитних збитків, що розраховуються за формулою (2):

$$SC = \sum_{i=1}^N (a_i * K_i), \quad (2)$$

де EL – очікувані збитки (резерви на покриття кредитних збитків);

p – ймовірність втрати банком ліквідності;

E – сума кредиту, наданого цьому банку на міжбанківському ринку [32].

Цей метод також спирається на експертні оцінки, що, відповідно, знижує об'єктивність рейтингу. Але він має переваги, котрі пов'язані з урахуванням індивідуальних особливостей банку в частині оцінки ліквідності, потреби в міжбанківському кредитуванні, масштабів діяльності тощо [33].

Особливо значущим кроком надання кредитного рейтингу вважається його високоякісна інтерпретація – формування співвідношення "показник – клас рейтингу". При цьому ухилення від надлишкової концентрації в окремих рейтингових групах є найголовнішим методологічним принципом.

Висновки. Отже, рейтингова оцінка дає змогу клієнту визначити банк, в який можна надійно вкладати кошти, та партнерів на міжбанківському ринку. Кредитний рейтинг є основним джерелом інформації як для громадян, так і для інвесторів, на основі якої здійснюється формування стратегічних цілей та завдань розвитку банків з урахуванням рівня кредитного та інвестиційного ризику як самої фінансово-кредитної установи, так і окремих фінансових операцій при наданні послуг суб'єктам господарювання. У сучасній банківській діяльності є різні методичні підходи до визначення сутності кредитного рейтингу банку, його аналізу й оцінки. Методики розроблені і використовуються різними банками, рейтинговими агентствами і висвітлені в багатьох працях науковців-економістів. Найголовніше, рейтингові оцінки повинні бути адаптованими для українських банків та відповідати реальному фінансовому стану банківської установи. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці альтернативних методик оцінки діяльності банків, які відзначалися б, насамперед, простотою розрахунків, а результати яких були б доступні широкому колу споживачів.

Список використаних джерел

1. Єпіфанов А.О. *Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання* : монографія / А.О. Єпіфанов, Н.А. Дехтяр, Т.М. Мельник, І.О. Школьник та ін.; за ред. А.О. Єпіфанова. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 286 с.
2. Федоришин М. *Англо-український словник з українською транскрипцією* / за ред. Н. Гайдук і П. Корнеса. – Львів : БАК, 2009. – 248 с.
3. Коломойцев В.Е. *Універсальний словник економічних термінів: інвестування, конкуренція, менеджмент, маркетинг, підприємство* : навчальний посібник / В.Е. Коломойцев. – К. : Молодь, 2000. – 384 с.
4. Логвиненко Ю.Л. *Рейтингування діяльності промислових підприємств* : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук : спец. 08.00.04 / Ю.Л. Логвиненко. – Львів, 2012. – 27 с.
5. Карминский А.М. *Рейтинги в экономике: методология и практика* : монографія / А.М. Карминский, А.А. Пересецкий, А.Е. Петров. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 240 с.
6. Афанасенко М.В. *Сутність та значення рейтингових оцінок у процесі управління банком* / М.В. Афанасенко // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 1 (30). – С. 72–77.
7. Лернер Ю.І. *Рейтингування банківської діяльності: сутність та значення* / Ю.І. Лернер, І.В. Богданова // Вісник Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”. – 2011. – № 55. – С. 124–130.
8. Закон України “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” зі змінами і доповненнями N 901- VIII (901-19) від 23.12.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>.
9. *Рейтингове управління економічними системами* / Богатов О.І., Лисенко Ю.Г., Петренко В.Л., Скобелев В.Г. – Донецьк : Юго-Восток, 1999. – 109 с.
10. *Енциклопедія банківської справи України* / за ред. В.С. Стельмах та ін. – К. : Молодь, Ін Юре, 2001. – 680 с.
11. *Большой экономический словарь* / под. ред. А.Н. Азрилияна. – 2-е изд., доп., перераб. – М. : Институт новой экономики, 1997. – 864 с.
12. *Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера* / під ред. Р.С. Дяківа. – К. : Міжнародна економічна фундація, 2000. – 703 с.
13. *Завгородній А.Г. Фінансово-економічний словник* / А.Г. Завгородній, Г.Л. Вознюк. – К. : Знання, 2007. – 1072 с.
14. *Райзберг Б.А. Экономическая энциклопедия для детей и взрослых* / Б.А. Райзберг. – М. : АОЗТ “Нефтехиминвест”, 1995. – 688 с.
15. *Гринько Р.І. Термінологічний словник ринкової економіки: глобалізація, маркетинг,*

статистика, страхування, фінанси / Р.І. Гринько, О.Р. Гринько. – Львів : НВФ “Українські технології”, 2006. – 216 с.

16. Финансово-кредитный энциклопедический словарь / под ред. А.Г. Грязновой. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 1168 с.

17. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусол. – К. : Ірпінь, 2005. – 1728 с.

18. Вітлінський В.В. Моделювання економіки : навч. посіб. / В.В. Вітлінський. – К. : КНЕУ, 2003. – 408 с.

19. Парасій-Вергуненко І.М. Аналіз банківської діяльності : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / І.М. Парасій-Вергуненко. – К. : КНЕУ, 2003. – 347 с.

20. Туркало Р.І. Фінансовий аналіз комерційного банку: основи теорії, експрес-діагностика, рейтинг : навч. посібник / Р.І. Туркало, З.І. Щувоблок. – К. : Слобожанщина, 1999. – 236 с.

21. Экономико-математический энциклопедический словарь / гл. ред. В.И. Данилов-Данильян]. – М. : Большая российская энциклопедия : Издательский дом “Инфра-М”, 2003. – 688 с.

22. Астрелина В.В. Оценка деловой репутации банка / В.В. Астрелина, П.К. Бондарчук // Деньги и кредит. – 2012. – № 12. – С. 16–23.

23. Журавель Т.М. Проблеми і перспективи сучасних методик оцінювання кредитоспроможності клієнтів / Т.М. Журавель, Л.О. Нічик // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – №1 (10). – С. 98–102.

24. Зачосова Н.В. Обґрунтування необхідності та етапи розробки універсальної методики визначення кредитного рейтингу комерційних банків / Н.В. Зачосова // Інноваційна економіка : Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – Тернопіль : СМП “ТАЙП”. – 2011. – № 6(25). – С. 232–238.

25. Рейтингове агентство України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. –

Режим доступу : <https://www.nssmc.gov.ua/rating-agencies/>.

26. Кредитний рейтинг банківської системи України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт рейтингового агентства “Рюрик”. – Режим доступу : <http://rurik.com.ua>.

27. Кредитні рейтинги [Електронний ресурс] / Офіційний сайт рейтингового агентства “Кредит-Рейтинг”. – Режим доступу : www.credit-rating.ua/ua/

28. Рейтинг-лист [Електронний ресурс] / Офіційний сайт рейтингового агентства “Експерт-Рейтинг”. – Режим доступу : <http://www.expert-rating.com>

29. Рейтинг-лист [Електронний ресурс] / Офіційний сайт рейтингового агентства “Стандарт-Рейтинг”. – Режим доступу : <http://www.standard-rating.biz>.

30. Фінансовий рейтинг-лист [Електронний ресурс] / Офіційний сайт рейтингового агентства “IBI-Rating”. – Режим доступу : <http://ibi.com.ua>.

31. Боярко І.М. Методологічні особливості оцінки кредитних рейтингів у банківській діяльності [Електронний ресурс] // Економіка України. – 2012. – № 3. – Режим доступу : http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/1_28_2010/28_02_09.pdf.

32. Волошин І.В. Оценка банковских рисков: новые подходы / И.В. Волошин. – К. : Ника-Центр; Эльга, 2004. – 216 с.

33. Боярко І.М., Гриценко Л.Л., Могиліна Л.А. Методологічні особливості оцінки кредитних рейтингів у банківській діяльності / І.М. Боярко, Л.Л. Гриценко, Л.А. Могиліна // ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”. – 2010. – С. 6.

References

1. Yerifanov, A.O., Dekhtiar, N.A., Melnyuk, T.M., Shkolnyk, I.O. (2007). Otsinka kredytopromozhnosti ta investytsiinoi pryvablyvosti subiektiv hospodariuvannia [Assessment of credit-

- worthiness and investment attractiveness of business entities]. Sumy: UABS NBU [in Ukrainian].
2. Fedoryshyn, M., Hayduk, N., & Kornesa, P. (2009). *Anhlo-ukrainskyi slovnyk z ukrainskoiu tranckryptsiieiu [English-Ukrainian dictionary with Ukrainian transcripts]*. Lviv: BaK [in Ukrainian].
3. Kolomoitsev, V.E. (2000). *Universalny slovnyk ekonomichnykh terminiv: investuvannia, konkurentsia, menedzhment, marketynh, pidpriemnytstvo [Universal dictionary of economic terms: investing, competition, management, marketing, entrepreneurship]*. Kyiv: Molod [in Ukrainian].
4. Lohvynenko, Yu.L. (2012). *Reytnhuvannia diialnosti promyslovykh pidpriemstv [Rated activities of industrial enterprises]*. (Thesis 08.00.04). Lviv [in Ukrainian].
5. Karminskiy, A.M., Peresetskiy, A.A., & Petrov, A.E. (2005). *Reytingi v ekonomike: metodologiya i praktika [Ratings in economics: methodology and practice]*. Moscow: Finansy i statistika [in Russian].
6. Afanasenko, M.V. (2011). *Sutnist ta znachennia reytnhovykh otsinok u protsesi upravlinnia bankom [The essence and significance of rating assessments in the management process of the bank]*. *Visnyk Ukrainskoi akademii bankivskoi spravy – Bulletin of the Ukrainian academy of banking*, 1 (30), 72–77 [in Ukrainian].
7. Lerner, Yu.I., & Bohdanova, I.V. (2011). *Reytnhuvannia bankivskoi diialnosti: sutnist ta znachennia [Rationalization of banking activity: essence and meaning]*. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "Kharkivskiy politekhnichnyi instytut" – Bulletin of the National technical university "Kharkiv polytechnic institute"*, 55, 124–130 [in Ukrainian].
8. *Zakon Ukrainy "Pro derzhavne rehuliuвання rynku tsinnykh paperiv v Ukraini" [The Law of Ukraine "On state regulation of the securities market in Ukraine"]*. (2015, December, 23). Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>.
9. Bohatov, O.I., Lysenko, Yu.H., Petrenko, V.L., & Skobeliev V.H. (1999). *Reytnhove upravlinnia ekonomichnymy systemamy [Rating management of economic systems]*. Donetsk: Yuho-Vostok [in Ukrainian].
10. Stelmakh, V.S. (2001). *Entsyklopediia bankivskoi spravy Ukrainy [Encyclopedia of banking in Ukraine]*. Kyiv: Molod, In Yure [in Ukrainian].
11. Azrylyan, A.N. (1997). *Bolshoy ekonomicheskyy slovar [Big economic dictionary]* (2nd ed., rev.). Moscow: Institut novoy ekonomiki [in Russian].
12. Diakiv, R.S. (2000). *Entsyklopediia biznesmena, ekonomista, menedzhera [Encyclopedia of businessman, economist, manager]*. Kyiv: Mizhnarodna ekonomichna fundatsiia [in Ukrainian].
13. Zavorodniy, A.H., & Voznyuk, H.L. (2007). *Finansovo-ekonomichnyi slovnyk [Financial and economic dictionary]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
14. Rayzberh, B.A. (1995). *Ekonomicheskaya entsiklopediya dlya detey i vzroslykh [Economic Encyclopedia for children and adults]*. Moscow: AOZT "Neftekhyminvest" [in Russian].
15. Hrynko, R.I., & Hrynko, O.R. (2006). *Terminolohichniy slovnyk rynkovoi ekonomiky: hlobalizatsiia, marketynh, statystyka, strakhuvannya, finansy [Terminology dictionary of a market economy: globalization, marketing, statistics, insurance, finance]*. Lviv: NVF "Ukrainski tekhnologii" [in Ukrainian].
16. Hryaznova, A.H. (2004). *Finansovo-kreditniy entsiklopedicheskyy slovar [Financial and credit encyclopedic dictionary]*. Moscow: Finansy i statistika [in Russian].
17. Busol, V.T. (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language]*. Kyiv: Irpin [in Ukrainian].
18. Vitlinsky, V.V. (2003). *Modeliuвання ekonomiky [Modeling the economy]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
19. Parasiy-Verhunencko, I.M. (2003). *Analiz bankivskoi diialnosti [Banking analysis]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
20. Tyrkalo, R.I., & Shchyvoblok, Z.I. (1999). *Finansoviy analiz komertsynohoho banku: osnovy teorii, ekspres-diahnostyka, reytnh [Financial analysis of a commercial bank: the basics of the*

theory, express diagnostics, rating]. Kyiv: Slobozhanshchyna [in Ukrainian].

21. Danylov-Danylian, V.Y. (2003). *Ekonomiko-matematicheskyy entsiklopedicheskyy slovar* [Economics and mathematical encyclopedic dictionary]. Moscow: Bolshaya rossiyanskaya entsiklopediya: Izdatelskiy Dom "Infra-M" [in Russian].

22. Astrelina, V.V., & Bondarchuk, P.K. (2012). *Otsenka delovoy reputatsyi banka* [An assessment of the bank's business reputation]. *Dengi i kredit – Money and credit*, 12, 16–23 [in Russian].

23. Zhuravel, T.M., & Nychyk, L.O. (2011). *Problemy i perspektyvy suchasnykh metodyk otsiniuvannya kredytopromozhnosti kliientiv* [Problems and prospects of modern methods of assessing the creditworthiness of clients]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy – Bulletin of the university of Banking of the National Bank of Ukraine*, 1 (10), 98–102 [in Ukrainian].

24. Zachosova, N.V. (2011). *Obgruntuvannya neobkhidnosti ta etapy rozrobky universalnoi metodyky vyznachennia kredytnoho reytnihu komertsyinykh bankiv* [Substantiation of necessity and stages of elaboration of a universal method for determining the credit rating of commercial banks]. *Innovatsiyana ekonomika – Innovative economy*, 6 (25), 232–238 [in Ukrainian].

25. *Ofitsiynyi sayt Natsionalnoi komisii z tsinyynykh paperiv ta fondovoho rynku* [The official website of the National commission on securities and stock market]. Available at: <https://www.nssmc.gov.ua/rating-agencies/> [in Ukrainian].

26. *Ofitsiynyi sayt reytnyhovoho ahentstva "Riuryk"* [The official website of the rating agency "Rurik"]. Available at: <http://rurik.com.ua/credit-ratings3/bank-ratings.html>.

27. *Ofitsiynyi sayt reytnyhovoho ahentstva "Kredyt-Reytnyh"* [The official website of the rating agency "Credit-Rating"]. Available at: <http://www.credit-rating.ua/ua/ratings/>.

28. *Ofitsiynyi sayt reytnyhovoho ahentstva "Ekspert-Reytnyh"* [The official website of the rating agency "Expert-Rating"]. Available at: http://www.expert-rating.com/rating-list_reiting-list/.

29. *Ofitsiynyi sayt reytnyhovoho ahentstva "Standart-Reytnyh"* [The official website of the rating agency "Standard-Rating"]. Available at: <http://www.standard-rating.biz>.

30. *Ofitsiynyi sayt reytnyhovoho ahentstva "IBI-Rating"* [The official website of the rating agency "IBI-Rating"]. Available at: <http://ibi.com.ua/UK/ratings-list/>.

31. Boiarko, I.M. (2012). *Metodolohichni osoblyvosti otsinky kredytnykh reytnyhiv u bankivskiy diialnosti* [Methodological peculiarities of assessment of credit ratings in banking activity]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 3. Available at: http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/1_28_2010/28_02_09.pdf [in Ukrainian].

32. Voloshyn, Y.V. (2004). *Otsenka bankovskikh riskov: novye podkhody* [Bank risk assessment: new approaches]. – Kyiv: Nika-Tsentr; Elha [in Russian].

33. Boiarko, I.M., Hrytsenko, L.L., & Mohyli-na, L.A. (2010). *Metodolohichni osoblyvosti otsinky kredytnykh reytnyhiv u bankivskiy diialnosti* [Methodological peculiarities of assessment of credit ratings in banking activity]. *DVNZ "Ukrainska akademiia bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy" – Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine*, 6 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 19.02.2018.